

Danske Folkesagn,

samlede af Folkemunde

ved

Ewald Tang Kristensen.

Kjøbenhavn.

Forlagt af den Gyldenløvske Boghandler (H. Beget.)

Trykt hos J. Jørgensen & Co.

1876.

125. Bind Kirkes Bygning.

Bind er saadan et fattigt Sogn. De havde ingen Kirke der og vilde da gjerne have en. Saa gaar Præsten en Aften i hans Enligrum og spaserer, da kommer der en lille Mand til ham og tilbyder sig, te han vil sætte en Kirke, dersom Præsten bagefter vilde høre ham til, saafremt han til den Tid ikke kunde sige ham, hvad han hed, men kunde han det, saa skulde han være fri, og Kirken havde de da for intet. Den Aftord gaar Præsten ind paa nok saa gladelig. Saa gaar det hen ad. Kirken blev der bygget stærkt paa, og Præsten begynder endda at blive noget forsagt, han fik som nogen Frygt for, te han skulde til Slutning komme til at høre denher bitte Mand til, og det var han ikke for. Saa gaar han ud om Aftenen og spaserer som sædvanlig og var noget vankelmobig, for Kirken var saa talt færdig. Da kommer han imod en sølle bitte gantmel Kjælling, og hun siger til ham: hvad det var, han gif og sørgebe over? Ja, siger han, det gjør Præsten, det kunde sagt hjælpe, han sagde hende det, for det var noget, hun ikke kunde hjælpe i. Saa —, han kunde da sige hende det, det var om at gjøre, om hun kunde ikke give ham et Trøstens Ord. Ja, saa fortæller han da ogsaa hans Vaande. „Gaa op,“ siger hun saa denher Kjælling, „til den Høj“ — saa pegte hun ad den — „og læg dig der ved den og hør nøje efter, hvad der passerer, saa kunde det endda være, der kunde blive Raad!“ Præsten

han er heller ikke for sen til at følge hendes Anvisning, og saa saare det begyndte at mørknes en Krumme, saa han op og lægger sig ved Højen. Da han havde ligget et bitte Stød, saa hører han, te det klager sig og tager paa inde i Højen. Nu lyttede han nøje efter, hvad det sagde der inde. Da er det Bjærgmandens Børn, der klager sig af Sult, og Bjærgmanden hans Kone siger til dem: „Vær nu endelig taalmodige, Børn, til i Morgen, saa kommer Find Fa'r med fed' goden Præst!“ — „Naa,“ tænkte Præsten, „nu er a fri, nu véd a, hvad han hedder.“ Om Morgenen tidlig gaar Præsten om til Kirken og ser, at den er saa nær ved det, te Bjærgmanden staar og murer den sidste Sten ind. Den Gang Præsten nu kommer, saa siger han:

„Gud hjælp dig, Find!
den Sten den sætter du vind!“

Saa lader Trolden lige Stenen dratte, og den murer de op hvert Aar, men kan aldrig saa den til at sidde fast. Saadan kom de nemt til at faa en Kirke i Vind, og Sognet fik Navn med det samme.

En anden Fortæller har Bjærgmandsstonens Ord saaledes:

„I Aften kommer Fader Find
med den fede Præst her ind!“

og beretter, at Bjærgmanden vilde have ødelagt Kirken, men havde bygget den saa fast, at blot Muren kom til at hælde eller staa vind, og deraf fik Kirken Navn.

126. Aalsø Kirke.

Der var en Mand, som havde afforderet med en Bjærgmand om at bygge Aalsø Kirke, og som Betaling for Arbejdet skulde han, naar Kirken var færdig, give ham enten Sol eller Maane eller ogsaa hans Hjærteblod, men han maatte være fri for at betale noget som helst, naar han kunde sige ham hans Navn. Da Tiden kom, at Kirken nærmede sig sin Fuldbendelse, og den skulde betales, blev Manden uhyre angst, for Sol eller Maane kunde han ikke skaffe, ej heller gjætte Navnet, og der blev altsaa intet andet for,

end at lade Bjærgmanden tage ham. Saa gif han en Dag ude paa Marken, og bedrøvet og grundende sætter han sig til Hvile ved en Høj. Der hører han Børnene græde nebe, og Moderen trøster dem med at sige: „Xi still', lille Bøn! i Stæj kommer Find, Får din, enten mæ Sol heller Mån' heller kristen Mand's Blod, I ska ha å driff' te jer Råder!“ Nu blev han glad og gif til Kirken. Da var den færdig, og Bjærgmanden kommer i det samme for at aflevere den. Saa siger Manden: „Ja, nu faar vi da at have den efterset, om den er ret og forsvarlig bygget.“ Dertil var den anden villig, og de gaar omkring og beser det hele. Da de kommer til Altergavlen, siger han: „Find! sæt mæ den Sten bæjer ind!“ Ved at høre sit Navn bliver Bjærgmanden saa gal, at han slog en stor Keerne i Muren, og den Keerne er der endnu. Et lignende Sagn fortælles om Bestervig Kirke.

127. Gjellerup Kirke.

Da Gjellerup Kirke skulde bygges, blev man enig om, at den skulde ligge paa Tornebustbakkens i Hammerum, som er omtrent midt i Sognet, og der blev ogsaa begyndt paa Arbejdet. Men hvad man byggede op om Dagen, blev revet ned om Natten, og til sidst blev Bygmesteren fjed af det. Saa var der en klog Mand, som gav det Raad, at de skulde binde to rødbrogede Kalve sammen og lade dem gaa, hvor hen de vilde, men nøje give Agt paa, hvor de først lagde sig, for der skulde Kirken bygges. Saaledes gjorde de, og Kalvene lagde sig, hvor Kirken nu staar. Da blev der intet i Bejen med Bygningen. Derfor er Gjellerup Kirkes Hel en rød Kalv.

Det samme fortælles om Lovlum Kirke. Der lagde Studokalvene sig i et Morads, og det er Grunden til, at Kirken ligger saa lavt.

Bygmestrene vilde have Sønderomme Kirke til at ligge paa en Bakke i Nærheden af Byen Nøbjærg, og de kom til sidst saa vidt med Arbejdet, at de havde Bjælkerne lagt og lidt af Taget oppe; men saa faldt hele Kirken ned igjen.

To røde Kvier blev der spændt for en ny Vogn, og de fik dem til at skinne. Hvad der kunde bruges af Bygningsmaterialier fra den første Bygning, blev igjen benyttet. Bjælkerne var vel næsten alle gaaede i tu, men de blev starrede, hvilket tydelig kan ses den Dag i Dag.

128. Lyngby Kirke.

Lyngby Kirke er bygget af en Frøken Tvede, og Kirkegaardsmuren af hendes Søster, Frøken Lühove. De boede i Allelev i den Gaard, der senere kaldtes Hovgaarden, og som i Mand's Minde har set pænere ud end en almindelig Bondegaard; der var f. Ex. Glasruder i Døren. Da Søstrenes Bygninger vare opførte, og Udgifterne blev talte sammen, viste det sig, at Kirkegaardsdiget havde kostet tre Stilling mere end Kirken at opføre. Det lyder lidt underligt, men Diget var og helt opmuret i Kalk og meget bredt og højt, paa et Sted havde det endog en Højde af ti Alen. Nu er det ikke saaledes, idet der med megen Møje er borttaget mere end den øverste Halvdel af Murværket. De to Søstre ligge begravede paa Lyngby Kirkegaard i Kobberkister under to store Ligsten. Der var en Præst, som syntes, det kunde være rart at faa en af de smukke Sten til at ligge uben for sin Dør; thi der var en Forhøjning med Gitterværk om, og saa havde han udsat Ligstenen til end yderligere at pynte som en Trappe. Den blev da flyttet fra Kirkegaarden om til Præstegaarden, men man blev nødt til at flytte den tilbage igjen til sit Sted, thi der blev ingen Ro i Præstegaarden om Natten. Ved den Transport frem og tilbage gif Stenen midt over, og saaledes ses den ligge paa Kirkegaarden endnu.

129. Tjorring Kirke.

Trælund i Tjorring, som nu er en By paa sex Gaarde, har tilforn været en Herregaard, og derpaa boede en Frue, som søgte sin Kirkegang i Snejbjerg, for da var Tjorring Kirke ikke bygget. Der gif en Vej gennem Gjødstrup Sø i Linje efter Snejbjerg Kirke, og den førte hun ad. Men

faa kom hun for sildig to Søndage i Træk. Den første Gang kom hun til Søen, da de ringede sammen i Snebjærg; saa vendte hun og førte hjem igjen. Den anden Gang kom hun paa Ljørring Agre, da de ringede sammen. Saa beføl hun Kubsten, han skulde holde og slaa hende en Pæl i Jorden, og paa det Sted byggede hun siden en Kirke, for der mente hun, hun kunde nok naa til hver Dag, hun siden vilde i Kirke.

130. Brudetilde.

Fovlum Kirke skal være en af de ældste Landsbykirker paa den Egn og bygget af en Engeltmand, der siges at være begravet paa Kirkegaarden under en nu forslidt Vigsten. Da man byggede Kirken, blev det revet ned om Natten, som blev opført om Dagen, og det var en Trolde Skyld i, som forstyrrede Bygningen. Ham maatte man da slutte en Afford med saaledes, at han skulde have den første Brud, der blev viet i den nye Kirke. Saa blev den fuldført uden videre Uheld. Da de nu førte fra Kirken med den første Brud og var komne en lille Fjerdingvej bort, viste Trolde sig, og han slap ned i Jorden med hende. Paa det Sted blev der en Rilde, som endnu kaldes Brudetilde.

131. Borbjerg Kirke.

Derovre i Borbjerg skulde de have dem en Kirke bygget, og saa er der en Bakke, som gaar ud fra Sydsøstfiden af Borbjerg Mølleø, Gjeddebjærg kaldes den, der byggede de Kirken. Naa, de bygger løs, men hvad de bygger der om Dagen, det bliver revet ned om Natten. Saa kom de i Snak med Trolde om det og fik gjort den Afford med ham, at han maatte ikke forstyrre dem i Arbejdet, naar de byggede Kirken et andet Sted. De skulde opsjøbe to røde Tyrkalve, til de blev Ar gamle, og saa skulde de slaaes ud; hvor de saa laa om Morgenen, skulde Kirken bygges. Men saa vilde han have baade den første og den sidste Brud, der kom over Kirkebroen som Mø. Kalvene lagde sig paa den anden Side

af Kvagen¹⁾, og da det er Sandjord, mener man, at Navnet først har været Baarbjærg²⁾). Derfor er det, Folk øster fra fører den Dag i Dag med Bruden norden om Mølleøen. Der er kommet to Brude over Broen, den første hun blev tagen, men idet Trolden fører hende bort, rækker hun Brudekransen hen til Brudgommen, og den beholdt han. Paa det Sted, hvor hun blev tagen, staar der en hvid Dame og kjærner om Natten. Den anden Brud kom godt over, men det var paa Gjemvejen, da hun var bleven viet, og det turde de nok vove, for hun var frugtommelig.

I Haderup er der blevet gjort en lignende Afford med den Slemme, og der fører de tre Gange rundt om Kirken med en Brud.

132. Den første Brud.

Derovre i Borbjerg er den første Brud bleven ført til Kirkebroen, og der bleven tagen. Hendes Broder, der var Krysser i Horsens, var med til Brylluppet, og da han hørte Tale om, at de vilde føre om ad Møllen, gjorde han Nar ad den Overtro og sagde, at de skulde føre lige til, han skulde med sin Dyrendal ved Siden nok forsvare hende mod alskens ondt. Han fik da raade, og Vognen med Brudeparret førte ad Kirkebroen, de andre fulgte efter, men Broderen red nok saa modig et lille Stykke i Forvejen med hævet Sabel. Da de kom i Nærheden af Broen, sagde Bruden, at han skulde ride ved Siden af hende, for hun tykte, hun blev saa ræd. Ja, saa rider han ogsaa lige snært ved Vognen. Men lige med et, som de er komne over Broen, bliver det saadant et Mørke, at en kunde ikke se en Haand for sig. Krysseren mærker jo, det er galt fat, og han hugger om sig til højre og venstre, men uden at ramme noget. Det giver et Skrig, og i det samme lysner det. De skal til at se, saa er Brudefædet tomt, og ingen vidste af hende at sige.

¹⁾ En Kvage: bundløst Morads, dog nærmest af Sand som ved Vesterhavet.

²⁾ af baar (o: bar): mager.

133. Brudens Bortførelse.

Der er en stor bygd Dal østen for Borbjerg Kirke, og den var der ingen Brud kommen igjennem i nogen Mand's Levetid. Saa var det en Gang, der skulde være et Bryllup østen Dalen, og saa tykte Folkene, da de kun havde en halv Fjerdingvej til Kirken over Broen, at det var alt for lang en Omvej at føre norden om Dalen, det vilde blive mindst en halv Mil. Saa raadslaar de med hverandre at ville vove at føre lige til, det havde ikke noget at betyde med det gamle Papisteri og Fortællinger om, at der en Gang skulde være indgaaet en Pagt med den Slemme, saadan at den første Brud, der kom igjennem Dalen, skulde høre ham til. De fører altsaa lige til, men for en Forsigtigheds Skyld sætter de to Karle op ved Bruden paa Bognen, en ved hver Side af hende, for at passe paa. Men da de kommer i Dalen, slaar det saadan en tæt Laage ned, og det bliver saa mørkt, at Folk kunde ikke se hverandre paa Bognene. Da de kommer af Dalen. har Laagen Ende, men saa er Bruden ogsaa væk, Djævelen havde faaet Klør i hende. Han farer afsted med sit Bytte, til han kommer til en gammel Mand, der gaar ved nogle Faar, og ham byder han en Hatfuld Penge for at pilke Brudesmykke og Knappenaalene af Bruden; saa længe det var paa hende, kunde han ikke komme fra Jorden med hende. Nej, det vilde den gamle Mand ikke have med at gjøre. Saa rejser Djævelen lidt længere hen, og der gaar en Dreng med nogle Faar og Høveder, og Djævelen byder ogsaa ham en Hatfuld Penge for at pilke de Sager af. Jo, Drengen vilde gjerne tjene Pengene, det var en herlig Skat at faa for saa lidt Arbejde. Da det hele var nu pillket af, fo'r Djævelen ad Luften med Bruden, og hun blev aldrig set siden. Hvorfor den Traktat med den Dnde var indgaaet, det véd a ellers ikke noget af.

134. Gullet i Muren.

I Lois Klosterkirke skal være et Gul i Muren, som aldrig kan være lukket, for der er en Trolld faret ud af en

Gang. Fra Vorbjærg Kirke fortælles om et lignende Gul, som Djævelen selv er faret ud af, og det er paa den østlige Ende af Kirken, dog just ikke paa selve Korgavlen.

Fra Gjellerup Kirke fortælles, at en Rude altid skal være ude, idet den, der er begravet neden under den Sten, som ligger lige foran Kordøren, skal have sin Gang der ud af. Hver Gang han vender sig i Risten, høres et Strald og knækker en Rude, om der ikke er en i Stykker i Forvejen.

135. Skatten.

I Højen paa Mejrup Kirkegaard skal der findes en Skat, naar Kirken falder ned, saa stor, at de kan faa den bygget op igjen for, men saa længe Kirken staar, vil de jo ikke lede efter den.

136. Kongens Navnetræk.

Knud den Store var en Hedning, og han har alligevel bygget fjorten Kirker i Danmark. Deriblandt var Haderup Kirke, og der stod hans Navn paa Altertavlen i Guldbogstaver, indtil for nogle Aar siden, da en Løv fik i Sinde at ville være rig paa én Gang og brød ind og brækkede det Navnetræk af, hvorpaa han rejste til Skive og vilde sælge det til en Guldsmed, men han blev mistænkelig og holdt ham an, saa han blev sat fast.

137. Trandum Kirke.

Herremanden paa Stubbergaard besluttede at nedrive Trandum Kirke og fik i den Hensigt en gammel Kjølling, der var en Her, til at springe Strækningen mellem Sevel og Trandum Kirker i syv Spring, for at han kunde angive som Grund for sin Ansøgning til Kongen om Nedrivelsen, at de to Kirker laa saa nær ved hinanden, at der kun var syv Kjøllingspring imellem dem, hvis Aarsag den ene godt kunde undværes. Kirken blev da nedreven, men Præst og Menighed var saare forfnytte over dette, og han vedblev at forrette de hellige Handlinger paa det indviede Sted. Men

jaa skete det en Gang, Præsten udbelte Alterens Sacramente, at Herremanden kom ridende forbi paa en Jagttur, og han tiltog sig da den Driftighed at ride ind imellem de forsamlede for at adspilte dem og forstyrre den hellige Handling. I sin Jorighed lod nu Præsten haarde Ord falde og udtalte en Forbandelse over ham for hans formastelige Færd. Da Herremanden var død, kunde han ingen No saa i sin Grav, men søgte til Gaarden ved Nattetid og rumsterede saa græsfuld, at det blev plat umuligt for Beboerne at lægge sig til Hvile der; hver Aften ved Solnedgang maatte de søge ned til Baade i Søen og tilbringe Nætterne der. De kunde da fremdeles høre Tummelen der oppe, hvorledes Røerne brølede, og Hestene stampe. Flere af Omegnens klogeste Præster forsøgte forgæves deres Kunst, indtil endelig en gammel Student, der hed Jens Ufsødt, fordi han var staaren ud af sin Moders Side, fik Magt over Gjenfærdet og fatte det ned i Søen. Om den ødelagte Kirkes Klokke fortælles, at da Herremanden vilde føre den hjem til Gaarden, og Vognen hjørte over Broen lige uden for, gik denne i Stykker, saa Vognen med Klokken sank ned i Dybet. Der kunde man i lang Tid høre den ringe nebe hver Høstidsaften.

Se videre om den ufsødt Student Nr. 326 og 327.

138. No Kirke.

No har før været et Sogn for sig selv, og Kirken har staaet der, som No Skole nu ligger. Saa blev Herremanden paa Guldbybjerg og Præsten i Ge enige om, at Kirken skulde rives ned, og Bønderne blev tilsagte til at gjøre Arbejdet, men der var ingen af dem, som var for at føre det nedbrudte bort, de mente, det var en stor Synd, der begiktes. Men Herremanden bandte paa, det skulde derfra, og saa lod han et Par stærke Heste af sine egne spænde for den første Vogn. De trak det vel, men styrte begge to, inden de kom til Ge Kirke med Læsset. Der blev nu sat en Udbygning, som kaldes No Kirke, og der har Roboerne deres Stoleslader.

Nogle fortæller, at Bøndernes Heste ikke kunde trække det første Læs af Stedet.

139. Korsjets Nedrivelse.

Ved Brove Kirke har der været en Udbygning lige saa høj som selve Kirken, men der var ingen Stole i den, blot noget Skrimmelstrammel. Saa fik Provst Funder endelig Magt med at faa den revet ned, da Kirkeejeren hverken vilde holde den ret i Stand eller sætte Stole deri. Men Mureren vilde ikke lægge første Haand paa Arbejdet, da han troede, det var Synd, og saa maatte Provsten selv løsne den første Blytaale, hvorpaa de andre tog fat, og da Murene var saa faste, maatte de have dem struede fra hverandre. Men siden duede han ikke. Næste Søndag holdt han vel Tjeneste og kom i Kirken nok en Gang, men da maatte han afbryde, og saa døde han kort efter. Der ses endnu en Lavning paa Kirkegaarden, saa langt som Korsjet har gaaet ud.

140. Ladefogdens Begravelse.

Skjærum Kirke har ligget imellem Nørre-Bosborg og Skjærum Bro paa Tornebuskbakken. Saa var Eieren paa Bosborg kommen i Tanker om, at den Kirke skulde nedbrydes, formedelt der var ingen halv Mil til Ulvborg Kirke. Der var dog ingen af hans Folk, som vilde begynde at rive den ned, men saa afforderede han med Ladefogden om en stor Sum, for at han skulde tage de første Sten ned, og det gjør han ogsaa, men fortryder det og gaar saa hjem og hænger sig. Saa i den Tid maatte en Selvmorder jo ikke komme i indviet Jord, men saa blev der spændt et Par røde Kvier for en Slæde, og den blev Liget lagt paa; hvor de stiltes, der skulde det kastes ned. Den første Gang, som Kvierne de standsede, det var tæt ved Jens Korsgaard i Vemb hans Lade, men der vilde de da saa nødig have ham begravet. Saa drev de dem af Sted igjen, og nu stiltes de oppe i en Hebe, som kaldes Korsvejehebe, og der blev han sat ned. Stedet ses endnu som en grøn Plet den Dag i Dag er.